

MÜZİK DİNLEMeye SOSYOLOJİK YAKLAŞIM; DENORA VE “GÜNDELİK YAŞAMDA MÜZİK”

Sociological Approach to Listening to Music; DeNora and “Music In Daily Life”

DOI NO: 10.36442/AMADER.2022.64

Bekir Bora KUMPASOĞLU¹

Geliş Tarihi: 12.04.2022

Kabul Tarihi: 13.05.2022

Özet

DeNora, bireylerin gündelik yaşam pratikleri içinde müziği, duygudurum düzenleyici bir “öz-düzenleme(self-regulation)” aracı olarak kullanma eğiliminden bahseder (DeNora, 2000: 46). Bu eğilimin temel sebebi, DeNora'nın yaklaşımıyla müziğin bir “benlik teknolojisi” olarak insanların hafıza, kimlik ve bireysel özerkliklerini organize etme ve sürdürme ihtiyacıdır. Bu bağlamda DeNora kişiliği genel olarak sosyo-kültürel ve biyolojik etkilerle gelişen, davranışlar, algular, bilişsel ve duygusal tepkiler bütünü olarak ele alır. Dolayısıyla müzik beğenisi ve müzik tercihleri de bu ihtiyaçlar ekseninde bireysel olarak şekillenir.

Bireyler, duygudurumlarını sürekli ve yeniden üretme eğilimindedir. Gündelik yaşamda müziğin kullanımı da bu ortamlar içinde bireysel anlam ilişkilerini oluşturur. Müzik türlerine yaklaşım ve müzik tercihleri de bu nedenle değişkendir. Dolayısıyla aynı müziğin farklı zamanlardaki tercihi, DeNora'nın duygudurum düzenleme aracı olarak gördüğü “benlik teknolojisinin” oluşma motivasyonu ile doğrudan ilişkilidir. Örnek olarak bireyin beğendiği bir rock parçası, her dinlemesinde ona farklı motivasyon yaratabilir ya da farklı duygudurumları etkileyebilir. Bu bağlamda DeNora'nın amacı, müziğin kullanımında dinleyicinin rolünü sorunsallaştırmaktır. Dolayısıyla DeNora'nın müziğin kullanımına ilişkin argümanları, insan ve müzik arasında kurulan bireysel etkileşimi üzerinedir. DeNora geçmişten günümüze müzik üzerine yapılan çalışmaların, sosyo-kültürel bütüncül bir yaklaşımla değil, bireysel olarak ele alınması gerektiğini savunur. Bu çalışmada, DeNora'nın müziğin gündelik yaşam içinde kullanım amaçları ve bu amaçların neden bireysel olarak ele alınması gerektiği ile ilgili yaklaşımlar incelenmiştir. Çalışmanın amacı DeNora'nın perspektifinden, bireyin müzik ve gündelik yaşam olguları arasında kurduğu ilişkiler biçimini incelemektir.

Anahtar Kelimeler: *Gündelik Yaşamda Müzik, Öz Düzenleme, Bireysellik.*

¹ Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Bilimleri kumpasoglu.bora@gmail.com

Abstract

DeNora talks about the tendency of individuals to use music as a mood regulator, that is, as a "self-regulation" tool in their daily life practices (DeNora, 2000:46). The main reason for this trend is the need to organize and maintain people's memory, identity and individual autonomy as a "self-technology" of music with DeNora's approach. In this context, DeNora generally considers personality as a set of behaviors, perceptions, cognitive and emotional reactions that develop with socio-cultural and biological factors. Therefore, music taste and music preferences are shaped individually on the axis of these needs.

Individuals tend to constantly and reproduce their moods. The use of music in daily life also creates individual meaning relations in these environments. For this reason, approaches to music genres and music preferences are also variable. Therefore, the preference of the same music at different times is directly related to the motivation for the formation of "self technology", which DeNora sees as a mood regulation tool. For example, a rock piece that an individual likes can create different motivations or affect different moods each time he listens. In this context, DeNora's aim is to problematize the role of the listener in the use of music. Therefore, DeNora's arguments for the use of music are about the individual interaction between people and music. DeNora argues that studies on music from past to present should be handled individually, not with a socio-cultural holistic approach. In this study, DeNora's approaches to the purposes of using music in daily life and why these purposes should be handled individually are examined. The aim of the study is to examine the form of relationships that an individual establishes between music and everyday life phenomena from DeNora's perspective

Keywords: *Music in Everyday Life, Self-Regulation, Individualism.*

GİRİŞ

Müziğin tarihsel olarak geçmişi neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. Bu tarihsel geçmiş ile birlikte müzik ve birey arasındaki ilişki çok geniş, girift ve etkin ilişkiler bütünüdür. Geçmişten günümüze, müzik salt olarak estetik bağlamı ve müziksel içerikleri inceleme üzerine yapılan çalışmalarla ele alınmaz. Kültürel değerleri ortaya koyma, toplumsal uzlaşma, kültürel aktarım, kolektif kimlik bilinci oluşturma, siyasi propaganda, iletişim, müzik – duygudurum ilişkisi, müzik psikolojisi, müzik algısı, müzik beğenisi gibi çok çeşitli kolektif ve bireysel sosyo-kültürel olgu, müziğin aktif olarak kullanıldığı alanların başında gelir. Sosyolojik, antropolojik, psikolojik, toplumsal, bireysel, kültürel pek çok artılanda müzik etkin bir araçtır. Dolayısıyla müzikoloji ve etnomüzikoloji disiplinleri, yukarıda bahsedilen bu bağlamlar ve müzik arasındaki ilişki üzerine çalışma alanlarını ortaya koymuştur.

Bu çalışmanın amacı DeNora'nın, bireyin müzik ve gündelik yaşam olguları arasında kurduğu ilişkiler biçimini incelemektir. Bu

bağlamda DeNora'nın Gündelik Yaşamda Müzik (2000) çalışmasında, Nijeryalı bir kadının müziğin gündelik hayatta kullanımına ilişkin verdiği örnek üzerine yaklaşımı, bu incelemenin de dayanak noktasıdır. Bu yaklaşıma göre Afrika'da bireyler, müziği sosyal yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak görürler. Örneğin bir kadın bazı şarkıları, görevlerinin veya günlük işlerinin, hatta yemek pişirme işlemlerinin bir parçası, anımsatıcısı ya da motivasyon kaynağı olarak söyler ve farklı pratikler için farklı ritimler kullanır. Nijerya'da, insanların müziğin güçlerine dair daha zengin bir anlayışa sahip oldukları ve bu “müzik güçlerinin” nasıl kullanılacağına dair bilginin sağduyunun önemli bir parçası olduğunu belirten DeNora buna karşılık, çoğu Amerikalının “müzik” çalmayıp (pratik, icra vb.) müzik dinleyip ve dans ettiklerini öne sürer. (DeNora, 2000:9)

Çalışmanın temel kavramı olan “gündelik yaşamda müzik” olgusu, müzik algısı, beğenisi ve tercihi bağlamında müziğin, bireyin günlük sosyal yaşamını düzenlemede etkisi olarak açıklanabilir. Kavram ilk olarak DeNora'nın (2000) Gündelik Yaşamda Müzik çalışması ile detaylı olarak ele alınmıştır. Gündelik yaşamda müziğin etkileri üzerine yaptığı çalışmalarında DeNora popüler müzik yaklaşımlarının aksine, müziği sadece kültürel bir kimlikle değil benlik kimliği ile ilişkili olarak da ele alır. Dinleyicilerin müzikle ilgili “sıradan” deneyimlerinin yani gündelik hayat pratiği içindeki müzik deneyimlerinin incelenmesi gerekliliği üzerinden ele aldığı çalışmada, duygulanma, algı, biliş ve bilinç, kimlik, enerji gibi olgularla müziğin yakın ilişkisine vurgu yapar. Dolayısıyla DeNora'ya göre müziğin en önemli rolü, insan hayatındaki işlevi açısındandır. Müzik fenomeninin sadece gösterge bilimsel rolü ve müziğin analizinin sadece estetik öğelerle sınırlandırılmasına eleştiri vardır (DeNora, 2000: 34).

Gündelik Yaşamda Müziğin Gücü: Bireysellik

Gündelik yaşam kavramı, bireylerin hem birbirlerinden etkilenip hem de birbirlerini etkiledikleri öznel pratikler, davranışlar ve düşünceler bütünüdür. Kavram aynı zamanda bireylerin gerçekleştirdikleri etkinlikler ve yaşadıkları somut ve soyut toplumsallıklara dair anlamlar ürettikleri, şekillendirdikleri ve değerlendirdikleri bir zemini ifade eder. Toplumsal, ekonomik ve sosyal her alanda var olan ideolojiler ve eylemlerle sürekli ve yeniden üretilen bir etkileşim içindedir.

Lefebvre'ye göre (2013:15) 20.yy. ortalarından itibaren ise gündelik hayat; daha girift, dinamik, çoğul ve çekişmeli bir alan olarak kavramsallaşmaya başlamıştır. Teknolojik gelişmelere paralel olarak

hızla endüstrileşen medya ve kültür dinamikleri, post endüstriyel toplumların yapısında var olan değişimler bağlamında aktörlerin/bireylerin öznel bakış açısına göre günlük tecrübenin bağlamsal yönleri ile ilişki kurarak açıklama amacı taşımıştır. Schutz da sosyo-kültürel olayların, gündelik bilginin etrafında gelişen istikrarlı bir yapıya sahip olduğu yaklaşımından yola çıkarak, sosyo-kültürel ve toplumsal olaylarda özneler yaratıcı ve aktif bir biçimde rol oynadığı için, toplumsal gerçekliğin gündelik yaşam içinde bireylerin eylemleri ile yeniden üretildiğini söyler (aktaran Swingewood, 2010: 289-293).

Gardiner (2016:14) bu çalışmanın temel dinamiklerinden biri olan gündelik yaşam olgusunu, insanın ‘soyut bilişsellik’ ve ‘pratik nesneleştirme’ etkinlikleri bütünü olarak gizemli ve üretken bir alan yaklaşımıyla kavramlaştırır (Gardiner, 2016: 14). Lefebvre (2013: 49-63) ise gündelik yaşam kavramını, döngüsel zaman (doğal, hala somut olan) ile doğrusal zaman (sonradan edinilmiş, soyut ve rasyonel olan) arasındaki iç içe geçişler, bu etkileşimden kaynaklanan her türlü olguyu incelemek olarak ifade eder.

19. yüzyıl sonlarına kadar sosyal bilimler alanında sosyo-kültürel olgular, bireysellik üstü bir yaklaşımla, bütüncü, genelleştirici ve kapsayıcı biçimde ele alınmıştır. Ancak Gardiner (2014:17) 19. yüzyıl sonlarında bireyin ve bireyselliğin göz ardı edilemeyeceğini, sosyo-kültürel dinamikleri incelemede bireylerin öznel ve yaratıcı özelliklerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini ifade eder. Öznel yaklaşımlar, düşünce ve pratikler, bu bağlamda da bireylerin gündelik yaşam deneyimleri önemlidir.

Popüler kültür çalışmalarında da 1990'lara kadar hâkim bu anlayış, daha önce de belirtildiği gibi müzik fenomeninin sosyo-kültürel boyutunun ağırlıklı olarak toplumsal ve kolektif kimlikler ile ilişkisine işaret eder. Bennet de (2010) 1990 öncesi müzik çalışmalarında dinlerkitle (audience) üzerine yapılan çalışmaların, ağırlıklı olarak alt kültür, gençlik kültürü gibi kültürel bütüncü yaklaşımlarla birlikte ele alındığını belirtir. (aktaran Çerezcioğlu, 2013:160) Ancak DeNora Gündelik Yaşamda Müzik çalışmasında, bireylerin gündelik yaşamlarında müziği kişisel bir duygudurum düzenleyicisi (self-regulation) aracı olarak kullandığını ifade eder (DeNora, 2000:67). Dolayısıyla bu araç, salt kolektif bir kimlik ile ilgili değil bireysellik ve duygudurumlar ile yakın ilişkidir

Müziğin bir duygudurum düzenleyicisi olarak işlevi kabaca, bireylerin bilinçli ya da bilinçsizce müziği, duygularını ve ruh hallerini değiştirmek, farklı duygular oluşturmak, ya da mevcut duygudurumları

pekiştirmek için kullanımı olarak açıklanabilir. DeNora da (2000) gündelik hayatta müziği, dikkat dağıtma, içe dönme ya da aktif başa çıkma gibi farklı durumlarda yardımcı olan (örneğin bireyin mevcut duygudurumdan uzaklaşma ya da var olan duygudurum daha yoğun biçimde yaşama isteği) bir öz düzenleyici araç olarak tanımlar. Bunun yanı sıra müziğin gücü sadece duygudurum özelinde değildir. Anımsatma, duygusal bağ kurma, günlük işleri ve görevleri kolaylaştırma gibi müziğin pragmatik kullanımının gündelik yaşam pratiklerinde müzik aktif olarak rol oynar. Dolayısıyla müzik fenomeni gündelik hayatın vazgeçilmez dinamiklerinden biridir. Bu bağlamda birey ve müzik arasındaki bu ilişkiler bütünü, salt toplumsal ya da sosyo-kültürel kuramlar ile açıklamak ya da DeNora'nın yaklaşımına paralel olarak bireyi tek başına edilgen kılmak, müziğin işlevselliğini tartışmada yetersiz olacaktır. Dolayısıyla müzik beğenisi, müzik tercihi, müzik ve duygudurum ilişkisinin bireysel boyutlarını da ele almak gerekir. Müzik algısı çalışmalarında müziğin salt kolektif pratikler ve toplumsal dizgeler bağlamında incelenmesi yerine teknolojik gelişmelere paralel olarak gündelik hayatta bireysel müzik edimlerinin de incelenmesi önemlidir.

DeNora'nın amacı, müzikal bir anlam yaratmada dinleyicinin rolünü sorunsallaştırmaktır. Özellikle, müzik algısını, müziğin sadece teknik içerikleri (tonalite, armoni, ritim, tını vb. müzikal bileşenler) ile ilgili değil daha ziyade müzik fenomeninin tüm anlam boyutlarının zaman içinde diyalektik bir birleşimi, çağrışımlar, koşullar ve durumlar arasında süre gelen bir bağlantı aracı olarak tasvir eder. DeNora'ya göre durumlar, biyografik konular, dikkat kalıpları, varsayımlar gibi müzik dışı materyallerin tümü, müziğin semiyotik gücünün açıklığa kavuşturulmasında rol oynar. Tersine, ancak ve eşzamanlı olarak müzik, onu açıklığa kavuşturmak için kullanılan şeyleri netleştirmek için kullanılır (DeNora, 2000: 49).

Gündelik yaşamda müzik üzerine DeNora, Hargreaves, North, Sloboda ve diğerlerinin çalışmalarının temel dayanak noktalarından biri müzik ve dinlerkitlenin, teknolojik gelişmelerle birlikte nasıl bir ilişki içinde olduğunu anlamadır. Bu bağlamda müziği dinleme, müzikle etkileşim kurma, değer atfetme ve kullanım biçimleri son iki yüzyılda dramatik bir şekilde değişmiştir. Cook'a göre 19.yy. boyunca, "duyabildiğiniz tek müzik, ister halka açık bir konser salonunda ister ev salonlarında olsun, canlı müziktir" ve buna muhtemelen tiyatrolar, tavernalar ve diğer sosyal toplantılar da dahildir (aktaran Hargreaves ve diğerleri, 2004: 43). Bu bağlamda besteci, 'temel ürünün' oluşturucusu olarak bir statü hiyerarşisinin zirvesindedir. Bu hiyerarşinin diğer basamaklarında icracı gelmekte ve icracının rolü de hiyerarşinin en alt

seviyesinde pasif olarak görülen tüketiciye (dinlerkitle) müziği aktarmak olan bir "aracı" olarak görülmektedir (Hargreaves ve diğerleri, 2004: 44). 20.yy'da ise kitle iletişim araçlarının gelişimi, müziğin çok daha yaygın ve kolay ulaşılabilir hale gelmesi, bireylerin müzik dinlediği bağlamların çok daha çeşitli hale gelmesine neden olmuştur.

Hargreaves ve diğerleri (2004:46) teknolojik gelişme ivmesinin hızla arttığı son 20-25 yılda, müzikal deneyim ve müzik değerinin doğasındaki değişikliklerin daha belirgin hale geldiğini ve müziğin kaydedilmesinden başlayarak işlenme, depolanma ve çalınması ile ilgili pek çok yenilik ile birlikte müzik bestecisi, icracısı ve dinleyicisinin geleneksel olarak tanımlanan hiyerarşi ve statüsünün muğlaklaştığını öne sürer. Günlük yaşamda bireysel müzik tercihleri, kalabalık alanlar ve ortak işyerleriyle başa çıkmak için etkili bir duygusal yönetim aracı haline gelmiş ve bir müzik kitaplığı olarak akıllı telefon, sürekli ve kolay bir kişisel müzik dinleme deneyimi sağlar (Fleischer, 2015: 259). Bu bağlamda müzik dinleme için üretilen birçok cihazın yanı sıra internet kullanımının yaygınlaşması ve diğer medya aygıtları ile müziğe erişimin kolaylaşması bu değişikliğin temel noktasıdır. Spotify, Youtube, Deezer, ITunes gibi pek çok sosyal müzik mecrasını, hemen her telefonda var olan uygulamalar ile takip etmek mümkündür. Dolayısıyla bireyler artık günlük müzik dinleme eylemlerini çok daha fazla aktif olarak yapmaktadır. Bu bağlamda bireylerin müzik tercih ve beğenileri, günlük yaşamda müziği kullanma biçimleri, dinlerkitlenin müzik endüstrisi hakkında da belirleyici olmasına yol açmıştır.

Buradan yola çıkarak DeNora ile birlikte, Sloboda ve Frith de müziğin kullanım biçiminin bireyselliğine işaret eder. Böylece bireyler müziği, gündelik hayat pratiklerine yönelik organizasyon ve motivasyon için rutin biçimde kullanır. Frith, gündelik yaşam pratiklerinde müzik kullanımındaki dinamiklerin, "kontrol ihtiyacıyla ilişkili olduğunu, bunun da duygusal ve estetik kontrolün tümleştirilmesi anlamına geldiğini, yani duyguları uygun biçimde sergileme düzenlemeleri yaratmakla ilgili" olduğunu belirtir (aktaran Çerezcioglu 2013:161).

Kafe, restoran, spor salonu, mağaza gibi çeşitli ticari mekanlarda müziğe maruz kalmanın yanı sıra kişisel tercihler ile hemen her ortamda müzik kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu bağlamda bireylerin farklı ruh halleri yaratmak ya da belli duygudurumların uyarılma seviyelerini değiştirmek gibi farklı psikolojik sonuçlara ulaşmak için bunu yapmaları beklenebilir. Bu durum müziğin sadece bir meta değil, etkin bir kaynak olmasına yol açar. Bireyler bu kaynakları çeşitli durumlarda bilinçli ve aktif olarak kullanabilir. Bu durum dinleme biçimleri ve bağlamları

açısından bireysel dinleyici için müzik deneyiminin değerini belirler. Aynı zamanda bilinçli tercih ve kullanım, müzik fenomeni içinde dinlerkitlenin edilgen bir rolde olduğu varsayımlarını da geride bırakır.

John Sloboda, Susan O’Neill ve Antonia Ivaldi (2001) gündelik yaşamda müzik deneyiminin ortaya çıkan bölümlerini belirleme aracı olarak Deneyim Örneklemeye Yöntemi ile elde edilecek bulguları karşılaştırarak, müzik dinlemenin gerçekleştiği durumların tutarlılığını uygulanabilirliği üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışma, müziğe karşı kişisel seçimlerin derecesinin ve ruh hali değişikliği gibi parametrelerin, katılımcıların müziğin işlevlerine ilişkin açıklamalarıyla karşılaştırmayı hedeflemiştir. Çalışmanın temel amacı, DeNora’nın öncüsü olduğu gündelik yaşam- müzik ilişkisinde, katılımcıların bir laboratuvar ortamında ve çalışmayı yapan kişilerce belirlenen ve belirli kalıplarla yönlendirici alan çalışması olmamasıdır. DeNora’nın çalışmasına değinerek, algısal kapasiteyi araştırmak ve günlük müzik hayatını müdahale olmaksızın doğrudan gözlemlemek ve doğru sonuçlar elde etmek daha olasıdır.

DeNora da (2000:61) dinlerkitlenin aktif rolü ile ilgili müziğin etkisinin uyananlarla olmadığını ve müziğin etkilerinin uyananlardan değil yönelimden geldiğini ortaya koyar. “Müzik nesnel bir 'güç' ya da 'uyarıcı' değildir” (2000:107) ancak “bireylerin ona yönelme biçimlerinden, onu nasıl yorumladıklarından ve kişisel müzik haritalarına nasıl yerleştirdiklerinden gelir” (2000:61). Bu bağlamda DeNora müziğin benlik üzerindeki etkilerini, bireylerin müzikle yönelimleri ve bu yönelim ve anlamlandırma dinamiklerini ürettikleri bağlamlar aracılığıyla olduğunu öne sürer.

Buradan yola çıkarak DeNora, müziğin bireyle ve bireyin sosyal yaşam içinde var olabilme çabasında etkin bir araç olduğunu savunur. Bireylerin müziksel tercihleri, onlara belirli sosyal statüler sağlar ve çeşitli toplumsal kolektif yapılara dahil olma ya da çeşitli yapılardan farkını ortaya koyarak ayırt edilebilme özelliği sağlar. Dolayısıyla müzik kimlikle yakın ilişkili hatta kimliği ortaya koymada en etik araçlardan biridir. Bu bağlamda müzik bireyin kendini ve sosyal çevresini tanımlamasında bir araçtır. Yukarıda bahsedilen DeNora’nın müziğin nesnel bir güç ya da uyarıcı olmaması yaklaşımı bu noktada önemlidir çünkü müziğin “gücü”, bireylerin onu nasıl anlamlandırdığı, paylaştığı, algıladığı ile ilgilidir.

Hesmondhalgh (2002) da popüler müzik çalışmalarında dinleyicinin edilgen olarak değerlendirilmediği ve bu bağlamda popüler müzik dinleyicileri üzerine ampirik çalışma sayısının çok az olduğunu

ifade eder (aktaran Gedik, 2007:13). DeNora'nın Gündelik Yaşamda Müzik çalışmasına benzer biçimde, dinleyicilerin müzikle ilgili "sıradan" deneyimlerinin yani gündelik hayat pratiği içindeki müzik deneyimlerinin incelenmesi gerekliliğini vurgular (aktaran Gedik, 2007:13). Bunun nedeni müziğin, kimlikler ve kişilikler hakkında sunduğu ipuçları kadar bu olguların üretilmesi, pekiştirilmesi, değiştirilmesi, anlamlandırılması, paylaşılması gibi benliğin inşasıyla ilişkili önemli ipuçları sağlamasıdır.

Sicilliano (2013) DeNora'nın çalışmasını, müziğin sanatsal estetiğin değil, sosyal yaşamın duygusal dışı vurumu olarak önemini vurgular. Dolayısıyla gündelik yaşamda müzik dinleme tercihleri açısından incelenecek olgular müziksel öğelerden çok bireysel parametrelerdir. Müzik bu noktada en işlevsel araçtır. Müziğin en önemli işlevi, bireyler tarafından ruh hali üzerinde kontrol uygulamak, anlamı iletme, ifade kimliği oluşturmaktır. Bu bağlamda müzik maddi bir deneyim ve yaşam malzemesidir. Müzik bir sosyal organizasyon aracı olarak hareket eder ve bu nedenle duygusal deneyimler müzikle kaydedilir.

Cavicchi (2002:6) DeNora'nın argümanlarının gücünü, müzik için "alımlama teorisi" olarak tanımlanabilecek bir yaklaşımla açıklar. Bu bağlamda Cavicchi, Hesmondhalgh'ın (2002) yaklaşımına paralel olarak, müzik disiplinlerinin çoğunun izler-dinlerkitle davranışlarını ele alma söz konusu olduğunda yetersiz olduğunu vurgular. Müzikte izler-dinlerkitle üzerine yaklaşımların önündeki engellerden biri, bu kitlenin müzik fenomenine (veya DeNora'nın tartıştığı gibi eleştirmene/müzik profesyonellerine) göre "ikincil" olduğu, geleneksel müzikolojideki metne dayalı analizin sağlamaştırılmasıdır. Diğer bir engel, disiplinin mesleki eğitime kurumsal bağlılığıdır. DeNora'nın günlük yaşamda müziği araştırmaya yönelik etnografik yaklaşımı ise bu engellerden kurtulmak adına, "müziğin ne anlama geldiğiyle ilgili bir sorunsallaştırma ve sosyal varoluşun dinamik bir malzemesi olarak "ne yaptığı" ile ilgili bir yaklaşımı benimser.

SONUÇ

DeNora müziğin duygu durum ilişkisi ile birlikte olarak hafıza, kimlik, sosyal yaşam gibi pek çok olguyu düzenlemede etkin olduğunu öne sürer. Müziği tanımlamak ya da anlamlandırmak için duygular en önemli olgulardan biridir. Frith de (2000) müzik beğenisi ile ilgili çalışmasında, müziğin kimliksel tanımlamaları içinde gündelik yaşamda duygusal ilişkiler bütünü düzenleme aracı olarak kullanıldığını belirtir. Bu bağlamda bir şarkı ya da müzisyen ile kurulan bağ, aynı hissi taşıyan

herkesle duygusal ittifaklar oluşturur. Aynı zamanda bu bağ, bireysel yaşantılar, hatıralar, kişiler ya da olaylar gibi pek çok soyut olguyla özeldir. Dolayısıyla müzikle hem kolektif hem de öznel bir ilişki biçimi mümkündür (Frith, 2000:120).

Gündelik yaşamla müzik ilişkisini ele aldığı bir başka çalışmada Frith (2003), kişisel alanlara müziğin nasıl ve neden dahil edildiği sorusunu araştırır. Frith'e göre müzik, DeNora'nın belirttiği gibi "benlik teknolojisi" bağlamında öz kimlik, hafıza ve duygusal bir düzenleme (self-regulation) aracıdır (Frith, 2003:96). Ayrıca bu durum sadece halka açık yerlerde müzik meselesi değil; müziğin sosyolojik bir perspektiften, yani, müzik zevklerini sosyal değişkenlere göre açıklayabileceğimizden, müzikal kullanım kalıplarını haritalayarak, yakınlık ve uzaklık, dominantlık ya da pasiflik ve sevginin bireyler arası ilişkilerini daha iyi anlaşılabilir (Frith, 2003:96). Kimlik olarak ortaya konan duyu durumları müzikle daha iyi açıklanır. Dolayısıyla hem Frith hem de DeNora'ya göre müzik sosyal ve bireysel kimliklerin oluşumu, anlamlandırılması, sürekli halde yeniden inşa edilmesi ve dışavurumunda en önemli araçtır.

Frith'in, müziğin günlük yaşamdaki rolü ve bir bireyin kimliğini nasıl şekillendirdiği ve yansıttığı yaklaşımına paralel olarak DeNora da alışveriş merkezleri, egzersiz dersleri ve karaoke gibi ortamlarda müziği nasıl kullandıklarını incelemek için yaptığı çalışmada, günlük yaşamda müziği bir düzenleme aracı olarak görmekte ve bireyin iç ve sosyal dünyasının müziğin çeşitli aktivitelerin arka planından daha fazlası olduğunu, bunun yerine bu aktivitelerin amaçlarını sürekli olarak yeniden inşa etmeye yardımcı olduğunu savunmaktadır (DeNora, 2000:56) Kısacası 'müzik' bir nesneden çok bir süreç olarak görülmektedir. Bu sürecin en önemli aktörü ise dinleyicidir. Dolayısıyla daha önceki müzikoloji ve etnomüzikoloji çalışmalarında dinleyiciyi edilgen kılan yaklaşım tamamen terk edilmiştir

DeNora ve diğerlerinin, müziğin gündelik yaşam içerisinde bir düzenleyici olduğu yaklaşımı, müziğin "kullanımıyla" ilgilidir. Müziğin kullanım bağlamlarından soyutlanmış 'güçlerinden' söz etmenin imkânsız olduğunu öne süren DeNora, bu bağlamda dinlerkitlenin edilgen olduğu bir yaklaşımı redderken, müziğin sadece işlevsel kullanımıyla ilgili olarak müziği edilgen bir yapı içine sokar. DeNora'nın (2000), Nijeryalı bir kadın ile yaptığı alan görüşmesinde batılıların müziğin gücünü anlamamasının altını çizmesi önemlidir. Burada "batılıların" anlamadığı "müziğin gücü", müziğin gündelik yaşamda kullanım biçimine işaret eder. Ancak DeNora'nın müziğe işlevsel yaklaşımı, müziksel unsurları ve

müziğin estetik anlamını göz ardı eder. Ayrıca müziğin kullanım biçimleri kadar üretim biçimlerini de bütün olarak değerlendirmek gerekir. Dolayısıyla müzik üzerine yapılan çalışmalar, üretim ve kullanım olarak birbirinden bağımsız düşünülemez.

Dinlerkitlenin edilgen olmadığını gösteren parametreler ise bilinçli seçim ve reddetme, sahiplenme ve kullanma hakkıdır. “Bir şeyler yapmak” ve “işleri halletmek” için müziği kullanmakla ilgilidir. Bu bağlamda müzik tüketimi ile ilgili pek çok eleştirel görüşe göre DeNora’nın bakış açısı farklıdır. Müziğin önemi bireylerin sadece kültürel örüntüleri nasıl deneyimledikleri değil, aynı zamanda sosyo-kültürel bağlamda “var olmak”, “yapmak” ve “hissetmek” için nasıl harekete geçirdiklerine dair etkisidir. DeNora için müzik bir kişi, olay ya da olguyu değiştirme veya etkileme açısından düzenleme aracıdır. Bu bağlamda düşünmek için bile müzik kullanılır ve bireyler pragmatik bir biçimde müzikal işlevlerde ve yapılarda kendileri için metaforlar üretir. Müzik, günlük eylemlere eşlik etmekten daha fazlasıdır. Müzik bu faaliyetlerin kurucusu ve aynı zamanda bir “protez teknolojisidir” ve vücudun kapasitesini genişletir (2000:107). Müzik hem bireysel hem de kolektif düzeyde çalışan bir sosyal organizasyon malzemesi olarak tanımlanabilir.

KAYNAKÇA

- Cavicchi, D. (2002). *From the Bottom Up Thinking About Tia Denora’s Music in Everyday Life*, ed. Thomas A. Regelski, Wayne Bowman, Darryl A. Coan, Action, Criticism, and Theory for Music Education, Cilt:1, Sayı: 2, s.4-19.
- Çerezcioğlu, A. (2013). *Popüler Müzik ve Gündelik Yaşam Deneyimi*, Folklor ve Edebiyat, Cilt: 19, Sayı: 75, sf. 159-172.
- Denora, T. (2000). *Music in Everyday Life*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Fleischer, R. (2015). *Towards a Postdigital Sensibility: How to get Moved by too Much Music* Culture Unbound: Journal of Current Cultural Research, Cilt:7, Sayı: 2, sf. 255-269.
- Frith, S. (2003). *Music and Daily Life*, The Cultural Study of Music, ed. M. Clayton, T. Herbert, R. Middleton, New York: Routledge Publications, s. 92-101.
- Gardiner, M. (2016) *Gündelik Hayatın Eleştirileri*, Çev. Deniz Özçetin, Babacan Taşdemir ve Burak Özçetin, Ankara: Heretik Yayınları.

- Gedik, A. C. (2007). *Popüler Müzikte Beğeni Farklılıkları: Bir FMRI Çalışması*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Lefebvre, H. (2013) *Gündelik Hayatın Eleştirisi II*, Çev. Işık Ergüden, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- North, A. & Hargreaves, D. ve Hargreaves, J. J. (2004). *Uses of Music in Everyday Life*, Music Perception, Cilt:22, Sayı: 1, s.41-77.
- Siciliano, M. (2013). *Tia DENORA, Music in Everyday Life*, Cambridge: Cambridge University Press, Cilt:10, Sayı:1, s.306-309.
- Swingewood, A. (2010) *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*, Çev. Osman Akınbay, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.